

Gian Carlo Menotti 95 yaşında hayata gözlerini yumdu

"İskoçya'nın son grand maestrosu" yaşama veda etti

Şubat ayı başında Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (CSO) ile konser vermek üzere gittiğim Ankara'da bir öğlen, provadan sonra cep telefonum çaldı. İngiltere'den yakın bir dostum beni, çok üzüleceğim bir haberi iletmek için aramıştı. Gian Carlo Menotti'nin Monaco'daki vefat haberini işte böyle öğrendim. 95 yaşındaki dostumun vefatı beni hayli üzmüştü. 10 Şubat'ta Monte Carlo'daki cenazesine de CSO konserlerimden ötürü gidemedim. Ama onun hatırasına Ankara'dan bir hediye iletmeyi de ihmal etmedim. Zira 9 Şubat gecesi, orkestrayı idare etmek üzere CSO Konser Salonu'nda bagetimi kaldırdığımda, programda hâlihazırda yer alan Berti Pisani'nin Sultan Abdülmecid için yazmış olduğu dokunaklı ***Une Larme sur la tombe du Sultan Abdul-Medjid*** adlı cenaze marşının o geceki seslendirilişini Gian Carlo Menotti'nin anısına ithaf ettiğimi açıklamıştım. Garip bir tesadüf; o eser o geceki programa sanki Menotti'ye ithaf edilmek üzere alınmıştı. Türkiye radyolarında da canlı yayınlanan bu konserde "İskoçya'nın son 'grand maestrosu'"nun hatırası, böylelikle, cenaze töreninden bir gün önce ülkemizde de naçizane bir dilekle yâd edilmiş oluyordu.

Operaları Türkiye'de de sahnelenen bu büyük sanat adamını bundan üç sene önce İskoçya'daki malikânesinde ziyaret etmiş ve ***Andante***'ye bu konuda kapsamlı bir röportaj metni hazırlamıştım. Gian Carlo Menotti, müziğin kalplerde filizlendiği ve yine kalplere hitap edilmek üzere bestelendiği bir döneme ait olan bir müzik adamıydı. Kariyeri ve hayatı da hep bu eksende döndü durdu. Dolayısıyla onun, Monte Carlo Operası'nda ***Medyum***'unun temsil hazırlıkları sırasında vefat etmiş olması da, o romantik "grand maestro" mitine yakışır bir son perde finali oldu. Neredeyse bir asra yaklaşan ömründe Menotti, değişen dünyanın farklı sanat bekleyişleri arasında, 1960 sonrası kendi köşesine itilmiş bir halde, ama içindeki çocuksu sanat arayışını da kaybetmeden direndi ve üretti.

BRİTANYA'DA KIYMETİ BİLİNMEDİ

Çirkinlikle sanatı karıştıran bir dünyada onun gibilere zaten pek de kimsenin vakti olamazdı; zira

Menotti, Aracı'ya Yester Malikânesi'ni gezdiriyor.

Menotti Yester'daki çalışma masasında.

Menotti ve Samuel Barber bir süre birlikte yaşamışlardı.

Yester Malikânesi. Robert Adam'ın Lammermoor tepelerinin yamacına inşa ettiği bu saray 1970'lerden sonra Gian Carlo Menotti'nin huzur bulduğu eviydi.

BBC'nin hakkında web sitesine koyduğu ölüm haberinin daha ilk cümlesinde bile ***"belki birinci sınıf bir besteci değildi"*** ifadesinin kullanılmış olması, Menotti'nin Britanya'da yaşadığı halde neden İskoçya'da bir malikâneye kapandığını anlamamızı sağlıyor. Maestro ne yazık ki, içinde bulunduğu sanat ortamından hiç ilgi görmedi; kapı komşusu olduğu Edinburgh Festivali'nin onu umursamaması ise inanılır gibi değildi.

İskoçya'ya bir Glyndebourne Festivali hediye etmek istedi, ama buna da kimse sahip çıkmadı. İngiliz ***The Telegraph*** gazetesindeki, ***"müziği basittir.Puccini ve Mussorgski'den etkilenmiştir... Sık sık santimantal ve zaman zaman da banaldir"*** yoru mu ise, onun bugünün perspektifinden gördüğü haksız eleştirinin belki de en kalıcı ve keskin ifadesi oluyor.

Menotti müzik ve sahne dünyasına ***Medyum***, ***Konsolos*** ve ***Telefon*** gibi operaları kazandırdı. 1950 Mart'ında New York'taki prömiyerinden sonra, sekiz ay boyunca temsili süren ***Konsolos*** ona bestecilik dalında Pulitzer Ödülü'nü getirdi. Menotti aynı zamanda operalarının librettolarını da kendisi yazdı. Hatta araları açılıncaya kadar bir ömür paylaştığı dostu Samuel Barber'in ***Vanessa*** operasının librettosunu da Menotti yazmıştı. Yester Malikânesi'ni ziyaretimde Barber'in adı sık sık konuşmalarda ortaya gelmişti; maestro Barber ile birlikte Avrupa'yı gezdikleri öğrencilik yıllarını, Toscanini'yi ziyaret etmek üzere Maggiore Gölü'ndeki evine davetsiz olarak gittikleri günü hatırlamış, bana anlatmıştı. Keşke ben de yanlarında olsaydım, diye düşünmedim diyemem.

Gian Carlo Menotti 7 Temmuz 1911'de İtalya'nın Lugano gölü kıyısındaki Cadegliano kasabasında on çocuklu bir ailenin altıncı oğlu olarak dünyaya geldi. İlk müzik derslerini annesinden aldı ve 13 yaşında Milano Konservatuvarı'na girdi. 1928 yılında ailesi ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etti. Toscanini'nin tavsiyesi üzerine Philadelphia'daki Curtis Müzik Enstitüsü'ne yazıldı. Barber ile dostlukları da, beraber öğrenci olarak bulundukları Curtis'te başladı.

Viyana'da bir süre evinde kaldığı ve kendisine âşık olan ev sahibesinin balolarda geçen çocukluk hatıralarından yola çıkarak yazdığı ***Amelia al Ballo*** operası Curtis'ten mezun oluşunun hemen ardından yazıldı. Bu opera 1935 yılında ***Amelia Goes to the Ball*** adı altında Metropolitan Operası tarafından New York'ta sahnelendi. Bunun üzerine ***NBC*** kendisine ***The Old Maid and the Thief*** adlı bir radyo operası sipariş etti. 1939 Nisan'ında radyodan yayınlanan bu eseri 1942'de ***The Island God*** takip etti. Ne yazık ki Metropolitan Operası'ndaki temsili tam bir fiyasko oldu. Menotti 1945'e kadar bir daha opera bestelemedi; ancak o yıl sahneye koyduğu ***Medyum***, Broadway'de 200 temsil gerçekleştirdi. Bunu ***Telefon***, ***Konsolos*** ve ***Amahl and the Night Visitors*** takip etti. Bu sonuncusu Amerikan televizyonu için yazılan ilk operaydı ve 1951 yılından itibaren her Noel'de bu ülkenin televizyonlarında yayınlanması gelenek halini aldı.

1954 yılında Menotti en sevdiği eserlerinden olan ve çağdaş New York'ta geçen ***The Saint of Bleecker Street***'i besteledi. Dört sene sonra ise İtalya'nın Spoleto şehrinde, bugün hâlâ devam eden meşhur festivalini başlattı. Bu dönemden sonra Menotti'ye besteci olarak gösterilen ilgi giderek azaldı. Buna rağmen o bestelemeye devam etti ve Placido Domingo için 1986 yılında ***Goya*** operasını besteledi.

İki piyano ve bir de keman konçertosu bulunan Menotti, 1970'li yıllarda soğuk havasını, ıssızlığını ve sükûnetini tercih ettiği İskoçya'daki Yester Malikânesi'ne yerleşti. Gaetano Donizetti'nin ***Lucia di Lammermoor*** operasında işlediği meşhur Lammermoor tepelerinin yamacında bulunan ve mimar Adam'ların inşa ettiği bu sarayda onu ziyaret edip birlikte bir öğlen geçirmiş olmak sanırım hayatımdaki en müstesna anlardan biriydi ve şimdi bile şuurumda o günkü tazeliğini koruyor.

Menottti bu ziyaretimde bir de bana "yeni bir dostluğun şerefine" ibaresini taşıyan imzalı bir fotoğrafını hediye etmişti. 1 Şubat 2007 tarihinde vefat etmesiyle dünya sadece önemli bir bestecisini yitirmedi, eski zaman tabiriyle, son "grand maestro"sunu da ebediyete intikal ettirmiş oldu. Kendisi için seçtiği mezar ise Lammermoor tepelerinin yamacında...

EMRE ARACI

gian carlo menotti

iskoçya'nın ilk ve son italyan grand maestro'su